

УДК 354.1:316.4

А. П. Миколаєцькандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної академії управління персоналом

ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ МІЖСЕКТОРНОГО СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті визначено, що у широкому сенсі соціальне партнерство розуміється як специфічний тип суспільних відносин між соціальними групами, верствами, класами, спільнотами і владними структурами. Зазначено, що мета міжсекторного соціального партнерства – синергетичний ефект як результат взаємодії самостійних, незалежних суб'єктів, щоб скооперуватися для вирішення спільних завдань. Це результат, якого неможливо досягти поза партнерством, що передбачає об'єднання ресурсів держави, комерційного сектору і громадськості. Обґрунтована необхідність артикуляції інтересів сторін, що передбачає низку етапів: встановлення інтересів кожного з можливих партнерів.

Ключові слова: міжсекторне соціальне партнерство, соціальне партнерство, суспільні відносини, соціально-правова держава, громадянське суспільство, система публічного управління, артикуляція інтересів сторін, деструктивний вплив, синергетичний ефект.

Постановка проблеми. Стратегія міжсекторного соціального партнерства (далі – МСП) – системний комплекс форм, методів і засобів щодо забезпечення конструктивної співпраці трьох підсистем: «держава» – «громадянське суспільство» – «бізнес-структури», взаємопов'язаних і взаємодіючих між собою за допомогою безлічі формальних і неформальних методів, каналів комунікації, прийомів, зв'язків. Головним стимулом такої взаємодії є усвідомлення наявності взаємозалежності і спільності ресурсів, а також загальної стратегічної цільової установки – підвищити добробут суспільства загалом і окремої групи інтересів зокрема.

Ідея МСП є новою. Процес її концептуального оформлення в Україні почався лише близько 5 років тому, але системного опису вона не отримала. Існує мало публікацій, в яких дається чіткий опис концепції, формуються принципи і вибудовується теоретичне обґрунтування. До того ж пріоритет розробники віддають економічному аспекту взаємодії неприбуткових організацій, бізнесу і держави, оскільки генезис концепції МСП пов'язаний з аналізом сутності буржуазних відносин і пошуком механізмів їх безконфліктного врегулювання.

МСП виникло на базі теорії соціального партнерства, короткий огляд формування та еволюції якого дає змогу виявити взаємозв'язок розвитку цієї теорії з проблемами виникнення і розвитку «організацій праці», «провиробни-

чих асоціацій». Такий підхід обґрунтовується в дослідженнях представників різних філософських шкіл – від основоположників анархізму до теоретиків утопічного комунізму. Так, у роботах Л.Г. Мельник солідарність розглядається як вищий моральний принцип і вища універсальна цінність, розвивається ідея створення професійних корпорацій як нових органів громадської солідарності [5, с. 236]. Антагонізм праці і капіталу, моральна і економічна криза капіталістичного суспільства визнаються відхиленням від норми, результатом неврегульованості відносин між основними класами суспільства. Тут соціальне партнерство представлено авторами як механізм взаємин між державними органами, представниками трудящих і роботодавцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжсекторне соціальне партнерство як науковий феномен взаємодії є предметом вивчення багатьох зарубіжних та вітчизняних соціологів, політологів і науковців державного управління. Проблеми міжсекторного соціального партнерства розглядають як закордонні дослідники: В. Сімон, Е. Дюркгейм, Л. Ерхард, Р. Дарендорф, Ф. Тейлор, Е. Мейо, так і вітчизняні, які досить активно й плідно працюють у зазначеному напрямі: А. Васіна, І. Дегтярьова, О. Кравчук, Ю. Куц, М. Лесечко, В. Мамонова, А. Мельник, С. Мочерний, Д. Неліпа, Ю. Оболенський, В. Сінченко та інші.

Мета статті. Метою статті є групування підходів до розвитку міжсекторного соціального партнерства в системі публічного управління та їх взаємодія із системою державного управління.

Виклад основного матеріалу. З другої половини XIX ст. засновуються теоретичні школи та напрями, що обґрунтовують «гегемоністські» стратегії суспільного розвитку, які заперечують соціальне партнерство, що протиставляють йому ідеї класової боротьби, антагоністичної непримиренності у відносинах між працею і капіталом [7, с. 98]. Такі школи і теорії являють в основному марксистський напрям, що висуває роль робітничого класу як гегемона суспільного розвитку.

Криза марксизму, зростання потреби особистості в самореалізації і низка інших соціально-політичних чинників зумовили відродження концепції соціального партнерства на якісно новому рівні. Соціальне партнерство як нове явище в суспільному житті проходить стадію становлення і затвердження найбільш активно і цілеспрямовано з 1950-х [3, с. 109]. Ідеї сучасного соціального партнерства отримують розвиток у концепціях «конфронтуючого партнерства», «фордизму» та ін. Проблеми соціального партнерства висувуються в зв'язку з генерацією ідеї створення «держави загального благоденства», «держави соціального партнерства», «солідарного суспільства», «постіндустріального суспільства».

В українських реаліях соціальне партнерство як нова ідея і реальність отримує визнання і розвиток з початку 1990-х саме з формуванням нових взаємин в умовах модернізації суспільства [5, с. 55].

У широкому сенсі соціальне партнерство розуміється як специфічний тип суспільних відносин між соціальними групами, верствами, класами, спільнотами і владними структурами. За змістом політика соціального партнерства – це цивілізована форма людського співжиття, що забезпечує захист інтересів людей найманої праці, підприємців (роботодавців), органів державної влади шляхом прагнення до договору, досягнення консенсусу, вироблення і здійснення інтегрованої позиції за найважливішими напрямами соціально-економічного і політичного розвитку, формування соціальної правової держави і громадянського суспільства.

Згодом, в епоху постмодерну, коли третій сектор стрімко розвивається, поряд з державою і бізнес-сектором, стаючи повноправним

учасником соціально-політичних процесів, концепція соціального партнерства набуває нові аспекти, трансформуючись у систему МСП.

Особливу цінність набуває інноваційний погляд на МСП як на стратегію конструювання взаємодії держави, бізнесу і громадськості, засновану на принципах партисипативної демократії, системної співучасті державного, комерційного та некомерційного секторів у сфері соціальної політики, розподілу функцій кожної зі сторін у рамках такої взаємодії, розподіл взаємної відповідальності в спільній справі тощо [1].

При цьому в контексті основної проблематики дослідження автор акцентує увагу на сфері взаємодії державного та некомерційного секторів, жодною мірою не применшуючи цим ролі бізнесу в МСП.

Перш ніж приступити до аналізу цієї концепції, видається необхідним прояснити смислове значення терміна «партнерство» з метою адекватної його інтерпретації в рамках такої теорії.

У світлі розуміння ідей аналізованої концепції значущим видається трактування партнерства як комплексного явища, передбачуваного, зокрема, закордонним дослідником третього сектору Кристофером Мейером [4, с. 125]. На його думку, партнерство – це більше, ніж кооперація. Воно є: і розвиток проектної культури, яку поділяють партнери; і середовище поділу відповідальності; і процес пошуку нових/альтернативних рішень, що відносяться до специфічних груп уразливих людей, в якій партнери залучають один одного; і зміст конкретних зобов'язань; і система поліпшення якості послуг, яку всі партнери мають вивчати і розвивати.

Отже, МСП – це конструктивна взаємодія організацій з двох або трьох секторів (державного, комерційного та громадського) у вирішенні соціальних проблем, що забезпечує синергетичний ефект від комплементарності ресурсів на взаємовигідній основі для кожної зі сторін.

Мета МСП – синергетичний ефект як результат взаємодії самостійних, незалежних суб'єктів, щоб скооперуватися для вирішення спільних завдань. Це результат, якого неможливо досягти поза партнерством, що передбачає об'єднання ресурсів держави, комерційного сектору і громадськості.

Аналіз цієї концепції дає змогу виділити основні принципи МСП [2, с. 178]:

– зацікавленість кожної із взаємодіючих сторін у пошуку шляхів вирішення соціальних проблем;

– об'єднання зусиль і можливостей кожної зі сторін у вирішенні важливих проблем, неефективно «атакованих» ними окремо;

– конструктивну співпрацю між ними у вирішенні спірних питань;

– прагнення до пошуку реалістичних рішень соціальних завдань, а не імітацію такого пошуку;

– децентралізація рішень, подолання державного патерналізму;

– взаємоприйнятний контроль і облік інтересів;

– правова обґрунтованість «кооперації», що надає вигідні кожній стороні і суспільству загалом умови взаємодії.

Вищевикладені постулати важливі, щоб прояснити ключові елементи соціального партнерства: усвідомлення соціальної проблеми; зацікавленість партнерів у її вирішенні, наявність їх можливості і використання «сильних сторін»; умови взаємодоповнюваності зусиль; правила взаємодії і взаємного контролю; наявність проекту як способу співпраці сторін; правова обґрунтованість партнерства [6, с. 98].

Вузловий елемент, на базі якого формується МСП, – це соціальна проблема. Така проблема, як правило, виникає за наявності неантагоністичного конфлікту інтересів різних груп населення щодо якогось загального ресурсу. Ситуація ускладнюється, коли це групи з нерівними можливостями. Проблемою також може бути конфлікт інтересів населення і влади, коли «попит» певних соціальних груп на задоволення їхніх потреб, що не суперечать суспільним інтересам, не забезпечується «пропозицією» з боку органів влади через які-небудь причини, виникає серйозна соціальна напруга [8, с. 265].

Висновки і пропозиції. Навіть якщо проблема виявлена і всіма усвідомлюється, це ще не означає, що можливе виникнення МСП. Необхідна артикуляція інтересів сторін, що передбачає низку етапів:

– встановлення інтересів кожного з можливих партнерів. Взаємодія неможлива, якщо партнер зацікавлений у деструктивному впливі на тих суб'єктів або групи суб'єктів, для яких значиме вирішення соціальної проблеми;

– явно позначене прагнення кожної зі сторін знайти вирішення проблеми за рахунок взаємодії;

– усвідомлення сторонами, що об'єднання їхніх сил і засобів дає синергетичний ефект: ціле більше суми його частин.

У світлі концепції МСП будь-яка громадська організація переживає три етапи свого розвитку:

1) «благодійний» – період становлення організації, коли вона діє як група взаємної підтримки, не маючи при цьому чітко окресленого профілю своєї діяльності і надаючи фрагментарну одноразову допомогу конкретним людям. У цьому разі громадська організація не є суб'єктом соціального партнерства.

2) «перехідний» – етап, що включає усвідомлення проблеми, пошук шляхів її вирішення, позиціонування себе як партнерів, а не залежних прохачів. У цей період співробітники організації усвідомлюють необхідність пошуку більш широких можливостей і ресурсів, а також надійних партнерів з метою більш якісної реалізації своєї місії. Громадська організація має працювати з урахуванням інтересів можливих партнерів і самій стати привабливою для них. Це означає, що організації потрібно усвідомити свої сильні сторони.

3) «міжсекторне соціальне партнерство» – суспільно корисна дія, що заснована на почутті людської солідарності і розділяє відповідальність за проблему. Цей вид взаємодії є найбільш результативним з точки зору соціального ефекту і має на увазі довгострокове взаємовигідне співробітництво держави, бізнес-структур та некомерційних організацій.

Прихильники досліджуваної концепції справедливо зауважують, що можливості і сила трьох сторін у рамках партнерства неоднакові. Якщо «сила» комерційних організацій полягає, головним чином, у можливостях фінансування, а «сила» державних структур до того ж і у включенні владних важелів, адміністративного ресурсу, то громадські об'єднання збирають і організовують унікальний ресурс: соціальні ініціативи громадян. Справа не тільки в тому, що організації третього сектору перебувають «ближче» до населення і можуть надавати послуги більш гнучко, ефективно і «людяно», ніж державні установи. Неприбуткові організації мають особливу місію і без неї не існують. У своїй діяльності вони втілюють нові/альтернативні цінності і пріоритети, насамперед цінності груп з нерівними можливостями, які позбавлені доступу до влади та інформації.

Список використаної літератури:

1. Кравчук І. Моделі оцінювання у сфері державного управління Вісн. НАДУ. 2010. № 1. URL: <http://visnyk.aca-demy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/20100103.pdf>
 2. Куц Ю.О., Сінченко В.М., Мамонова В.В., Дегтярьова І.О. Територіальна громада: знаннєвість, дієвість: монографія. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. Х.: Віровець А.П.: Апостроф. 2011. 339 с.
 3. Лесечко М.Д. Основи системного підходу: теорія, методологія, практика: навч. посіб. Львів: УАДУ. 2002. 300 с.
 4. Мейер К., Девіс С. Живая организация. М.: Издательство «Добрая книга». 2007. 368 с.
 5. Мельник А.Ф. Державне управління: підручник. К.: Знання, 2009. 582 с.
 6. Мельник Л.Г. Фундаментальные основы развития. Сумы: ИТД «Университетская книга». 2003. 288 с.
 7. Мескон М. Основы менеджмента. М.: Дело. 1998. 704 с.
 8. Економічна енциклопедія: в 3 т. К.: Видавничий центр «Академія». Т. 3. 2002. 952 с.
 9. Неліпа Д.В. Основні чинники забезпечення якості державної служби. Вісн. НАДУ. 2015. № 1. URL: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp0content/uploads/2015/04/10.pdf>
-

Миколаец А. П. Подходы к развитию межсекторного социального партнерства в системе публичного управления

В статье определено, что в широком смысле социальное партнерство понимается как специфический тип общественных отношений между социальными группами, слоями, классами, общностями и властными структурами. Отмечено, что цель межсекторного социального партнерства – синергетический эффект как результат взаимодействия самостоятельных, независимых субъектов, чтобы скооперироваться для решения общих задач. Это результат, которого невозможно достичь вне партнерства, предусматривает объединение ресурсов государства, коммерческого сектора и общественности. Обоснована необходимость артикуляции интересов сторон, которая предусматривает ряд этапов: установление интересов каждого из возможных партнеров.

Ключевые слова: межсекторное социальное партнерство, социальное партнерство, общественные отношения, социально-правовое государство, гражданское общество, система публичного управления, артикуляция интересов сторон, деструктивное влияние, синергетический эффект.

Mykolaiets A. P. Approaches to the development of inter-sectoral social partnership in the public administration management system

It is determined that in a broad sense social partnership is understood as a specific type of social relations between social groups, strata, classes, communities and power structures. It is noted that the goal between sectoral social partnership is a synergistic effect as a result of the interaction of independent actors, to cooperate to solve common problems. This result, which is impossible to achieve outside of partnership, provides for the pooling of resources of the state, the commercial sector and the public. The necessity of articulating the interests of the parties is substantiated; it includes a number of stages: the establishment of the interests of each of the possible partners.

Key words: intersectoral social partnership, social partnership, public relations, social and legal state, civil society, public administration system, articulation of interests of the parties, destructive influence, synergistic effect.